

Jeney-Tóth Annamária
jeney-toth.annamaria@arts.unideb.hu

Csütörtök 14.00-15.50
Főépület 406

Kormányzat és társadalom a középkori Magyar Királyságban (14–16. század) c.
szemináriumhoz

tematika és szakirodalom (BTTR719OMA)

Kormányzat és társadalom a középkori Magyar Királyságban

1. Bevezetés: szemináriumon teljesítéséhez , alapfogalmak
2. Királyi hatalom alapjai
3. Az ország központi kormánzata (Uralkodót helyettesítő méltóságok; királyi tanács, királyi udvar)
4. Királyi kápolna és kancelláriák
5. Igazságszolgáltatás országos központjai
6. Országos gyűlés és rendi országgyűlés
7. Különkormányzatok
- 8–10. Helyi igazgatás (vármegyék, kiváltságolt kerületek, városok, mezővárosok)
- 11-12. Egyházszervezet

Tankönyvként használva:

Font Márta-Fedelelem Tamás-Kiss Gergely: Magyarország kormányzati rendszere (1000-1526). Pécs, 2007. 1–150.

Levéltári kézikönyv. Körmenyi Lajos szerk. Budapest, 2009. 85–93.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_leveltari_kezikonyv/

Kristó Gyula Magyarország története 895–1301. Budapest 2007. vonatkozó fejezetei

Engel Pál-Kristó Gyula-Kubinyi András: Magyarország története 1301–1526. Budapest, 2001. vonatkozó fejezetei

Összefoglaló kötetek

Bónis György-Degré Alajos-Varga Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története*. Szerk.: Varga Endre. Budapest 1961. 1–45.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKorpusz_LevSzakTovk_Felfokok_13/?pg=2&layout=s

Engel Pál: *Szent István birodalma*. A középkori Magyarország története. Budapest 2001.

Gerics József: *A korai rendiség Európában és Magyarországon*. Budapest, 1987.

Magyar történelmi fogalomtár. I–II. Szerk.: Bán Péter. Budapest, 1989.

Ajánlott irodalom

1. Megbeszélés a szeminárium teljesítéséről. Bevezetés: fogalmak

Zsoldos Attila: *Árpádok és alattvalóik*. Magyarország története 1301-ig. (Történelmi kézikönyvtár) Debrecen 1997. 10-48.

Bak Borbála: Magyarország történeti topográfiája. Budapest 1997. 51-59.

<https://tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/kiadvanytar/bak-borbala-magyarorszag-torteneti-topografijaja-a-honfoglalastol-1950-ig>

2. Királyi hatalom alapjai

Árpádkori előzményekkel: Font Márta-Fedelelem Tamás-Kiss Gergely: Magyarország kormányzati rendszere (1000-1526). Pécs, 2007. c. kötetből.

Mályusz Elemér: A magyar rendi állam Hunyadi korában. *Századok* 91 (1957) 46-123, 592-602.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_1957/?query=M%C3%A1lyusz%20Elem%C3%A9r%3A%20A%20magyar%20rendi%20%C3%A1llam%20Hunyadi%20kor%C3%A1ban.&pg=51&layout=s

Kubinyi András: A Jagelló-kori magyar állam. *Történelmi Szemle* 48. (2006) 287–307.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/TortnelmiSzemle_2006/?query=Kubinyi%20Andr%C3%A1s%3A%20A%20Jagell%C3%B3-kori%20magyar%20%C3%A1llam.&pg=292&layout=s

Kubinyi András: A Jagelló-kori Magyarország történetének vázlata. *Századok* 122. (1994) 288-319.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_1994/?query=Kubinyi%20Andr%C3%A1s%3A%20A%20Jagell%C3%B3-kori%20Magyarorsz%C3%A1g%20t%C3%B6rt%C3%A9net%C3%A9nek%20v%C3%A1zlatata.%20&pg=295&layout=s

3. Az ország központi kormányzata (Uralkodót helyettesítő méltóságok különös tekintettel a nádorra; királyi tanács, királyi udvar)

Engel Pál: Honor, vár, ispánság. Tanulmányok az Anjou-királyság kormányzati rendszeréről. *Századok*, 1982. 880–922.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_1982/?query=Engel%20P%C3%A1l%20Honor%20&pg=903&layout=s

C. Tóth, Norbert (2017) *A magyar királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története (1342-1562)*. Akadémiai nagydoktori értekezés, MTA-HIM-Szegedi Tudományegyetem-Magyar Országos Levéltár. http://real-d.mtak.hu/950/7/dc_1228_16_doktori_mu.pdf

Kubinyi András: A királyi udvar a késő középkori Magyarországon. In: *Idővel paloták. c* kötet. Szerk: Horn Ildikó–G. Etényi Nóra. Budapest, 2005.

4. Királyi kápolna és kancelláriák

Előzmény: Makk Ferenc: III. Béla és Bizánc. *Századok* 115 (1982) 33–61.

<https://adtplus.arcanum.hu/hu/search/results/?list=eyJxdWVyeSI6ICJNYWtrIEZlcmVuYzogSUIJLiBCXHUwMGU5bGEgXHUwMGU5cyBCaXpcdTAWZTFuYy4gIn0>

Szilágyi Loránd: A magyar királyi kancellária szerepe az államkormányzatban 1458–1526. *Turul* 1930 I. Értekezések és önálló cikkek 43–85.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Turul_1930/?query=Kir%C3%A1lyi%20kancell%C3%A1ria&pg=46&layout=s

5. Igazságszolgáltatás országos központjai

Bónis György-Degré Alajos-Varga Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története*. Szerk.: Varga Endre. Budapest 1961. 1–45.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKorpusz_LevSzakTovk_Felfokok_13/?pg=2&layout=s

C. Tóth, Norbert (2017) *A magyar királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története (1342-1562)*. Akadémiai nagydoktori értekezés, MTA-HIM-Szegedi Tudományegyetem-Magyar Országos Levéltár. http://real-d.mtak.hu/950/7/dc_1228_16_doktori_mu.pdf

Kondor Márta: A királyi kúria bíróságaitól a kancelláriáig. A központi kormányzat és adminisztráció Zsigmond-kori történetéhez. *Századok* – 2008. 403–436.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_2008/?query=Igazs%C3%A1gszol%C3%A1tat%C3%A1s%20k%C3%B6z%C3%A9pkorban&pg=418&layout=s

6. Országos gyűlés és rendi országgyűlés

Tringli István: Rendiség és Szent-Korona tan. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon. A kezdetektől 1918-ig*. Szerk.: Dobszay Tamás, Forgó András, ifj. Bertényi Iván, Pálffy Gáza, Rácz György, Szíjjártó M István. Budapest, 2013. 27–36.

Neumann Tibor: Királyi hatalom és az országgyűlés a Jagelló kor elején. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon. A kezdetektől 1918-ig*. Szerk.: Dobszay Tamás, Forgó András, ifj. Bertényi Iván, Pálffy Gáza, Rácz György, Szíjjártó M István. Budapest, 2013. 46–55.

Kubinyi András: Rendelkeztek-e ország rendiséggel a magyar királyi szabad városok a középkorban? In: *Egy emberöltő Kőszeg szabad királyi város levéltárában. Tanulmányok*

Bariska István 60. születésnapjára. Szerk Mayer László-Tiltsik György Szombathely 2003. 55–70. https://library.hungaricana.hu/hu/view/VASM_Sk_2003_bariska/?pg=55&layout=s

7. Különkormányzatok

Tringli István: Az 1481. évi szlavóniai közgyűlés. In: Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére. Szerk.: Csukovits Enikő. Budapest, 1999. 291–318

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_tanulmanyok_borsa/?pg=0&layout=s

Kristó Gyula: Különkormányzat az Árpád-kori Dráván-túlon és Erdélyben. Történelmi Szemle 1977/1. 53–73. http://real-j.mtak.hu/5727/1/TortenelmiSzemle_1977.pdf

Zsoldos Attila: Az ifjabb király országa. Századok 2005/2. 231–260.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_2005/?query=Zsoldos%20Attila%3A%20Az%20ifjabb%20kir%C3%A1ly%20orsz%C3%A1ga.%20&pg=240&layout=s

Jakó Zsigmond: az erdélyi vajda kinevezéséről. In: Jakó Zsigmond: Társadalom, Egyház, művelődés. Tanulmányok Erdély történelméhez. Szerk.: Zombori István. Budapest 1997. (METEM könyvek könyvek) 75–90. vagy Uő. Levéltári Közlemények 1992/1. 71–83.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlemenyek_63/?pg=72&layout=s

Neumann Tibor: A vajdai adományozás kezdetei. Történelmi Szemle 2013/2. 261–270.

https://tti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz2013_2/261-270_neumann.pdf

Kordé Zoltán: A székely ispáni méltóság a Zsigmond korban. *Történelmi Szemle* 46 (2004) 193–239.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/TortenelmiSzemle_2004/?query=Kord%C3%A9%20Zolt%C3%A1n%3A%20A%20sz%C3%A9kely%20isp%C3%A1ni%20m%C3%A9lt%C3%B3s%C3%A1g%20a%20Zsigmond%20korban&pg=198&layout=s

8–10. Helyi igazgatás (vármegyék, kiváltságolt kerületek, városok, mezővárosok)

Kristó Gyula: A vármegyék kialakulása Magyarországon. Budapest, 1988.

Zsoldos Attila: Az özvegy és a szolgabírák. *Századok* 137 (2003) 783–808. 1273 megyei igazgatás

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_2003/?pg=806&layout=s

Szakály Ferenc: Tolna vármegye középkori szolgabírái (Esettanulmány). Történelmi szemle 39 (1997) 411–424.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/TortenelmiSzemle_1997/?query=Szak%C3%A1ly%20Ferenc%3A%20Tolna%20v%C3%A1rmegye%20k%C3%B6z%C3%A9pkori%20szolgab%C3%ADr%C3%A1i%20&pg=420&layout=s

Tringli István: Megyék a középkori Magyarországon. In: Honoris Causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére. Szerk.: Neumann Tibor, Ráczy György. Budapest–Piliscsaba 2009.

<https://tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/kiadvanytar/neumann-tibor-racz-gyorgy-szerk-honoris-causa-tanulmanyok-engel-pal-tiszteletere/viewdocument>

Kádas István: A megye emberei - A szolgabírói hivatal és viselői Északkelet-Magyarországon (1329-1545). Budapest, 2020. PhD dolgozat:
https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/40530/dissz_kadas_istvan_tortenelemtud.pdf

Kiváltságolt kerületek:

Jakó Zsigmond: A székely társadalom útja a XIV–XVI. században. In: Székely felkelés 1595–1596. Szerk. Benkő Samu, Demény Lajos, Vekov Károly. Bukarest 1979. 19–34. vagy: In: Uő: Társadalom, egyház, művelődés. Bp. 1997. 37–56.
http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf2349.pdf

Blazovich László: Az Andreanum és az erdélyi szászok az etnikai autonómiák rendszerében a középkori Magyarországon. Erdélyi Múzeum 2005 / 3–4. 5–17. oldalon
http://erdelyimuzeumfolyoirat.adatbank.transindex.ro/pdf/EM-2005-3-4_002.pdf

Szende Katalin: Magyar városok kiváltságolásának kezdetei. Debrecen város 650 éves. Várostarténeti tanulmányok: Szerk.: Bárány Attila, Papp Klára, Szálkai Tamás. Debrecen, 2011. 23–48.
https://tortenelem.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/07_debrecen_650_eves_okt.25-1.pdf

Fügedi Erik: Középkori városprivilegiumok ill. Városok kialakulása Magyarországon c. tanulmányok. In: Uő: Koldulóbarátok, polgárok, nemesek. Budapest, 1981. 238–335.

Kolozsvár város önkormányzati fejlődése az 1458-as „unióig” és kiteljesedése az 1568-as királyi ítélettel Erdélyi Múzeum 1997/3–4. 289–297
https://eda.eme.ro/bitstream/handle/10598/25372/EM_1997_3-4_001_Kiss_Andras-Kolozsvar_varos_onkormanyzati_fejloedese.pdf?sequence=1

Bácskai Vera: A mezőváros önkormányzati 15. században és a 16. század elején. In: Bácskai Vera: Városok és polgárok Magyarországon I. - Várostarténeti tanulmányok 8. (Budapest, 2007) 137–159.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/BFLV_Vt_2007_varosok_01/?pg=138&layout=s

11–12. Egyház: egyházszervezet és kormányzat

Mályusz Elemér. Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Budapest 2007.

Blazovich László: Városi plébániák az Alföldön a XIV-XVI. században. In: „Magyaroknak eleiről” Ünnepi tanulmányok a hatvan esztendő Makk Ferenc tiszteletére. Szerk. Piti Ferenc. Szeged, 2000. p. 83-98. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/65427/>

Kosztai László: Az egyház és intézményei a középkori Pest és Pilis megyében. In: **Zsoldos Attila (szerk.):** Pest megye monográfiája 1/2. A honfoglalástól 1686-ig (Budapest, 2001) 195-223.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/PESM_Epmm_12/?pg=0&layout=s

Kubinyi András_ Az egyházak szerepe az országos politikában és a hoonvédelemben a Középkor végén In: Bárdos István - Beke Margit (szerk.): Egyházak a változó világban (Esztergom, 1991)

https://library.hungaricana.hu/hu/view/EsztergomKonyvek_413/?pg=0&layout=s

Debrecen, 2023. 08. 31.

Dr. Jeney-Tóth Annamária egyetemi docens

jeney-toth.annamaria@arts.unideb.hu